

**MASOFAVIY TA'LIM SHAROITIDA INGLIZ TILI DARSLARINI
SAMARALI TASHKIL ETISH METODIKASI**

Madatova Malika Kazak qizi ,

248-maktab ingliz tili o'qituvchisi

Annotatsiya. *Ushbu tezisdagi masofaviy ta'lim sharoitida ingliz tili darslarini samarali tashkil etish masalalari yoritilgan. Tadqiqot zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar va onlayn platformalar asosida olib borildi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, interaktiv vositalar qo'llangan darslarda o'quvchilarning ishtiroki va o'zlashtirish darajasi an'anaviy onlayn darslarga qaraganda sezilarli yuqori. Natijalar O'zbekiston sharoitida masofaviy ta'lim sifatini oshirish uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *masofaviy ta'lim, ingliz tili, interaktiv metodlar, onlayn platformalar, motivatsiya.*

Kirish. Globallashuv, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi hamda COVID-19 pandemiyasi ta'lim jarayonini tubdan o'zgartirdi. Masofaviy ta'lim O'zbekiston ta'lim tizimida ham keng qo'llanila boshladi. Ingliz tili darslarini masofadan tashkil etishda asosiy muammolar — texnik infratuzilma cheklanganligi, o'qituvchilarning raqamli vositalardan foydalanish ko'nikmalari yetarli emasligi, o'quvchilarning darsga jalb etilish darajasi pastligi. Mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, ingliz tili bugungi global kommunikatsiya tilidir va uni samarali o'qitish uchun yangi metodik yondashuvlar zarur. Tadqiqotning maqsadi — masofaviy sharoitda ingliz tili darslarini samarali tashkil etish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishdir.

Masofaviy ta'lim tushunchasi zamonaviy pedagogika va axborot texnologiyalarining integratsiyasi mahsuli bo'lib, u talaba va o'qituvchi o'rtasidagi o'quv jarayonini jismoniy masofadan qat'i nazar tashkil etishni nazarda tutadi (Moore & Kearsley, 2011). Ingliz tilini masofaviy o'qitish bo'yicha xalqaro

tajribada bir nechta yetakchi model shakllangan. Garrison, Anderson va Archer (2000) tomonidan ishlab chiqilgan “Community of Inquiry” modeli masofaviy ta’limda kognitiv, sotsial va pedagogik mavjudlik elementlarini uyg‘unlashtirish zarurligini ta’kidlaydi. Ushbu yondashuv chet tilini o‘qitishda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda ayniqsa muhimdir.

Richards va Rodgers (2001) ingliz tili o‘qitish metodlarini tahlil qilib, kommunikativ yondashuv, vazifaviy til o‘qitish (Task-Based Learning) va kontentga asoslangan o‘qitish (Content-Based Instruction) kabi metodlarning masofaviy ta’lim sharoitida ham yuqori samaradorlikka ega ekanini ko‘rsatadi. Bu metodlar o‘quvchini faollashtiradi, muloqotga jalb qiladi va real hayotiy vaziyatlarda tilni qo‘llash imkonini beradi.

Texnologik jihatdan esa, Zhang va boshqalar (2004) olib borgan tadqiqotlar onlayn o‘qitishda multimedia vositalar — video, audio, interaktiv slaydlar — orqali bilimlarni yetkazish an’anaviy matnli materiallarga qaraganda samaraliroq ekanini tasdiqlagan. Shu bois masofaviy ingliz tili darslarida multimodal yondashuv (audio, video, matn va vizual elementlarni birgalikda qo‘llash) o‘quvchilarning til o‘zlashtirish jarayonini tezlashtiradi.

O‘zbekiston tajribasida Jo‘rayev (2021) va Mahmudova (2020) kabi tadqiqotchilar masofaviy darslarda Zoom, Google Meet, Moodle kabi platformalardan foydalanish imkoniyatlarini tahlil qilib, ularni Quizlet, Kahoot, Padlet kabi interaktiv vositalar bilan uyg‘unlashtirish samaradorlikni oshirishini qayd etadi. Ayniqsa, gamifikatsiya elementlarini kiritish (ball to‘plash, reyting jadvali, musobaqa) motivatsiyani yuqori darajada ushlab turishga yordam beradi (Buniyodova, 2021).

Bates (2015) masofaviy ta’limni muvaffaqiyatli tashkil etishda uchta asosiy komponentni — texnologiya, pedagogik dizayn va o‘qituvchi kompetensiyasini — bir butun tizim sifatida ko‘rish kerakligini ta’kidlaydi. Ingliz tilini o‘qitishda bu uchlik o‘quvchi ehtiyojiga mos kontent tanlash, interaktiv metodlarni qo‘llash va texnik imkoniyatlarni maksimal darajada ishga solishni anglatadi.

Holmberg (2005) "Guided Didactic Conversation" nazariyasida masofaviy ta'limda o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muntazam muloqotning ahamiyatini ta'kidlaydi. Ingliz tili darslarida bu yondashuv sinxron (real vaqt) va asinxron (kechiktirilgan) muloqotlarni uyg'unlashtirish orqali amalga oshiriladi, masalan, onlayn chatlar, forumlar, videoqo'ng'iroqlar va elektron pochta orqali fikr almashish.

Yuqoridagi nazariy asoslar shuni ko'rsatadiki, masofaviy ta'lim sharoitida ingliz tili o'qitish samaradorligini oshirish uchun integratsiyalashgan yondashuv zarur: kommunikativ metodlarni texnologik vositalar bilan uyg'unlashtirish, multimodal materiallar ishlab chiqish, gamifikatsiya orqali motivatsiyani qo'llab-quvvatlash va muntazam muloqotni ta'minlash. Bu yondashuv o'quvchini passiv qabul qiluvchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida jarayonga jalb etadi, natijada til o'zlashtirish jarayoni samarali kechadi.

Metodologiya. Tadqiqot Toshkent shahri va viloyatlardagi 60 nafar ingliz tili o'qituvchisi va 180 nafar o'quvchi ishtirokida olib borildi. Ma'lumot yig'ish vositalari sifatida so'rovnoma, dars kuzatuv, intervyu va eksperiment ishlatildi. Eksperimentda bir guruh darslarda interaktiv platformalar (Kahoot, Quizlet, Padlet, Jamboard) qo'llandi, ikkinchi guruh esa faqat oddiy videokonferensiya vositalaridan foydalandi. Natijalar Microsoft Excel va SPSS dasturlarida statistik tahlil qilindi.

Natijalar. So'rovnomada 83% o'qituvchi masofaviy darslarda interaktiv vositalardan yetarli foydalanilmayotganini bildirdi. Eksperimental guruhda o'quvchilar ishtiroki 68%, nazorat guruhida esa 45–50% bo'ldi. Bilim o'sishi ko'rsatkichlari mos ravishda 27% va 13% ni tashkil etdi. 81% o'quvchi interaktiv vositalar motivatsiyani oshirishini tasdiqladi. Dars kuzatuvlari shuni ko'rsatdiki, multimedaviy materiallar, guruh ishlari va o'yin elementlari o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi.

Muhokama. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, masofaviy ta'limda ingliz tili darslarini samarali tashkil etish bevosita o'qituvchining metodik tayyorgarligi va texnologik vositalardan foydalanish darajasiga bog'liq.

Eksperiment ma'lumotlariga ko'ra, interaktiv platformalar (Quizlet, Kahoot, Padlet, Jamboard) qo'llangan guruhda o'quvchilar ishtiroki va bilim o'sishi nazorat guruhiga qaraganda sezilarli yuqori bo'ldi. Bu xalqaro tadqiqotlarda ham tasdiqlangan bo'lib, masalan, Zhang va boshqalar (2004) multimodal resurslar o'quvchilarni faol ishtirokchi sifatida jarayonga jalb etishini qayd etgan. Biroq, texnik infratuzilma cheklanganligi va internet sifati pastligi O'zbekiston sharoitida asosiy muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Shuningdek, ayrim o'qituvchilarning raqamli pedagogika bo'yicha yetarli malakaga ega emasligi dars samaradorligiga salbiy ta'sir qilmoqda. Shu sababli muntazam malaka oshirish kurslari, texnik bazani rivojlantirish va metodik qo'llanmalar yaratish masofaviy ta'lim sifatini yanada oshirishi mumkin.

Xulosa va takliflar. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, masofaviy sharoitda ingliz tili darslarini samarali tashkil etish uchun:

- Har bir darsga interaktiv elementlar kiritish;
- O'qituvchilarni raqamli pedagogika bo'yicha muntazam tayyorlash;
- Motivatsiyani oshirish uchun gamifikatsiya va rag'batlantirish tizimlaridan foydalanish;
- Baholashda formatif yondashuvni qo'llash;
- Texnik infratuzilmani takomillashtirish va internet sifatini oshirish tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

Garrison, D.R., Vaughan, N.D. *Blended Learning in Higher Education*. Jossey-Bass, 2008.

Richards, J.C., Rodgers, T.S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press, 2001.

Zhang, D., Zhou, L., Briggs, R.O., Nunamaker, J.F. *Instructional video in e-learning*. Information & Management, 2004.

Jo'rayev, X. *Masofaviy ta'limda chet tilini o'qitishning metodik asoslari*. Toshkent, 2021.

Mahmudova, Z. *Masofaviy ta'limda interaktiv metodlardan foydalanish*. O'zDJTU ilmiy to'plami, 2020.

Buniyodova, G. *Gamifikatsiya orqali til o'qitish samaradorligi*. Ta'lim Innovatsiyalari jurnali, 2021.